

J.V.AZNAVUR (1861-1920), İSTANBUL BİTKİLERİ KOLEKSİYONU VE YAYINLARI

*Asuman Baytop**

Jorj Vensan Aznavur (1861-1920), İstanbullu amatör bir botanisttir. İstanbul'da doğmuş, burada yaşamış, bu şehirde ölmüştür. İstanbul ve dolaylarında gezmiş, bitki örnekleri toplamış, zengin bir İstanbul koleksiyonu oluşturmuştur. Örneklerini tayin etmek için gerekli kaynakları temin etmiş, kendini bir botanist olarak yetiştirmiştir. Yeni olarak nitelendirdiği taksonları isimlendirmiş, betimlemiş, batılı botanistlerle temas etmiş, çalışmalarını *Bulletin de la Société Botanique de France*, *Magyar Botanikai Lapok* ve *Bulletin de l'Herbier Boissier* dergilerinde yayımlamıştır. Bu arada *Prodrome de la Flore de Constantinople* (İstanbul Florasına Giriş) adını verdiği Fransızca bir kitabın müsveddelerini hazırlamıştır. Aznavur'un İstanbul bitkileri koleksiyonu ve bu manüskri, halen Cenevre'de Conservatoire Botanique'de (G) saklıdır. Koleksiyonu, İstanbul florasının tanınmasına büyük yardımda bulunmuş, Edinburgh'da *Flora of Turkey and the East Aegean Islands* adlı eseri hazırlamış olan P.H.Davis (1918-1992) ve çalışma arkadaşları tarafından incelenmiştir. Aznavur'un örneklerinin çoğu bu eser içinde kayıtlıdır.

Yaşam öyküsü

İstanbul botanistler, İstanbul florası uzmanı olan Aznavur'u ve onun etkinliklerini tanımak için, onun hakkında araştırma yapmışlar ve yayımlamışlardır. Prof. Hüsni Demiriz (1920-1999), 1950 yılından itibaren Aznavur'un yaşam öyküsü üzerinde uzun süren araştırmalarda bulunmuş ve sonuçlarını bir makale içinde yayımlamıştır (Demiriz 1964). Prof.Turhan Baytop (1920-2002) da aynı konuda araştırmalar yapmış ve elde ettiği bilgileri *İstanbul Florası Araştırmaları* adlı ve 2002 tarihli kitabında açıklamıştır (T.Baytop 2002). Prof.Asuman Baytop ise, makalesinde Aznavur'un İstanbul florasına yaptığı katkıları ortaya koymuştur (A.Baytop 1961).

H. Demiriz, Aznavur hakkında bilgi toplamaya Şubat 1950'de, Beyoğlu'ndaki Aznavur Pasajı sahiplerinin kapısını çalmakla başlamış, aile mensupları ile tanışmış, onlardan ve daha 20'ye yakın kişiden bilgi, belge ve resim temin etmiştir. H.Demiriz'e göre, Aznavurlar eski bir Katolik Ermeni kökenli aileye mensup olup, Türkiye'ye Gürcistan'dan gelmişler, evvela Ulaş'a (Sivas ilçesi), ve sonra 1709'da İstanbul'a yerleşmişlerdir.

* Prof.Dr., İstanbul Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi emekli öğretim üyesi.

Jorj Vensan 18 Aralık 1861'de İstanbul'da doğdu. Babası Darphane'de muhasebeci idi. Galatasaray Lisesi'nde okudu. Botanik yanında, astronomi ve müziğe meraklı idi. Zayıf ve hassas bir bünyesi vardı. Önceleri Havuzlu Han'da, sonraları Aşirefendi'de ecza ve kimyevi ilaçlar ithal eden "Aznavur Biraderler" firmasında defter tutma işini, bitki toplamaları ile birlikte sürdürdü. 1905-1910 arasında Sankt Georg Avusturya Lisesi'nde öğretmenlik yaptı. 11 Kasım 1920'de, 59 yaşında iken, İstanbul'da vefat etti. Mezarı Mecidiyeköy'de, Katolik Ermeni Kabristanı'ndadır. Evlenmemiştir.

Bitki koleksiyonu ve yayınları

Aznavur'un bitki koleksiyonu hakkında ilk bilgileri elde etmek için, *Flora of Turkey* içindeki örnek kayıtlarını taradık. Aşağıda sıraladığımız 7 örnek dışında, Aznavur'un bütün örnekleri bugün İstanbul ili içinde bulunan yerlerden toplanmıştır.

- 5:187 B4 Ankara: Ankara Station, Azn.284.
 7:150 A3 Bolu: Abant G., 17.VII.1940, Azn.
 7:392 A6 Tokat: Tokat, 20.IX.1895, Azn.
 7:489 C5 Konya: Ereğli, VIII.1905, Azn.
 8:418 A5 Samsun: Merzifon, tarihsiz, Azn.
 9:528 A6 Tokat: Tokat, 30.IV.1912, Azn.
 9:609 A2(A) Bursa: İznik, 4. XI.1917, Azn.
 9:610 A2(A) Bursa: İznik, 1912, Azn.

İstanbul dışından toplanmış olan ve Aznavur'a atfedilmiş bu örneklerin kayıtlarında hata olabileceği düşüncesiyle, onları sayım dışı bıraktık. Aşağıdaki iki örnek kaydı, yukarıdaki listedeki toplayıcısı şüpheli örneklerin, Aznavur'a getirilmiş örnekler olduğunu kanıtlamaktadır.

- 5:266 C5 Konya: Ereğli, Allahverdi (Azn.).
 5:326 C5 Konya: Ereğli, VII.1905 Allahverdi.

Bu iki örneğin toplayıcısı olan Allahverdi, İstanbul'daki Halkalı Yüksek Ziraat Mektebi'nde ve aynı zamanda Orman Mekteb-i Alisi'nde muallim olan Apraham Allahverdi'dir (Etker 2009-2010).

Aznavur'un *Flora of Turkey*'e girmiş İstanbul örneklerinin (tipörnekler dahil) toplam adedini 1601 olarak saydık. Bu sayıyı yuvarlak olarak 1600 kabul edebiliriz. Bu örnekler arasından 32'si tip, sintip veya lektotip durumundadır. Bu tipörnekler 20 yeni taksonu temsil etmektedir. Aznavur'un İstanbul florasına kattığı bu yeni taksonların adlarını *Flora of Turkey*'deki cilt ve sayfa sırasına göre dizerek ve yayımlandıkları yılı da ekleyerek aşağıda veriyoruz.

Aznavur'un İstanbul florasına kattığı yeni taksonlar ve yayın tarihleri

- 1:192 *Ranunculus thracicus* Azn.,1899.
1:300 *Isatis arenaria* Azn., 1899.
2:398 *Hypericum aviculariifolium* Jaub. et Spach subsp. *byzantinum* (Azn.) Robson, 1967 = *H.byzantinum* Azn.,1897.
2:429 *Linum tauricum* Willd. subsp. *bosphori* Davis, 1967.
2:440 *Linum hirsutum* L. subsp. *byzantinum* Azn.,1899.
3:406 *Trifolium pachycalyx* Zoh.,1969.
3:438 *Trifolium apertum* Bobrov var. *kilaeum* Zoh. et Lern.,1969.
4:403 *Bupleurum pendicum* Snogerup,1971.
5:445 *Jurinea kilaea* Azn.,1897.
5:809 *Taraxacum aznavourii* van Soest,1968.
5:810 *Taraxacum pseudobrachyglossum* van Soest,1968.
5:810 *Taraxacum turcicum* van Soest,1968.
6:352 *Onosma proponticum* Azn.,1899.
6:383 *Symphytum pseudobulbosum* Azn.,1903.
7:141 *Lamium purpureum* L.var. *aznavourii* Gand. ex Azn.,1899.
7:365 *Thymus aznavourii* Velen.,1904.
8:129 *Allium peroninianum* Azn.,1897.
10:54 *Erysimum degenianum* Azn.,1907.
11:237 *Ornithogalum euxinum* Speta,1990.
11:256 *Colchicum chalcedonicum* Azn.,1897.

Aznavur örneklerinin üzerindeki etiket kayıtları, el yazısı veya matbu olarak, düzgün bir şekilde yazılmıştır. Hiç birinde örnek numarası yoktur. Fakat hemen hepsinde tarih; gün, ay ve yıl olarak bildirilmiştir. Örneğin toplandığı yer, her birinde açıkça kaydedilmiştir. Numara bulunmadığına göre, koleksiyondaki örnek sayısı hakkında, yaklaşık bile olsa, bir fikir elde edinilememektedir (T. Baytop 2002:56-57). H. Demiriz, Aznavur'un koleksiyonunda, ailesinin verdiği bilgilere göre, 20.000 örnek bulunduğunu açıklamıştır (Demiriz 1964). Gene Demiriz, aynı makalesinde, Aznavur'un ölüm haberini veren dergiye atfen, bu miktarın 15.000 olduğunu kaydetmiştir (*Magyar Botanikai Lapok* 1920:49-50).

Aznavur İstanbul yörelerinden bitki toplamaya 1885 yılında başlamış, sağlığı elverdiği sürece, yaşamının sonuna kadar örnek toplamaya, onları tayin etmeye ve yayınlamaya devam etmiştir. İstanbul florası ile ilgili olarak, 1897-1913 arasında 12 makale yazmış, ilk ikisini 1897 ve 1899'da *Bull. Soc. Bot. France*'da, üçüncüsünü 1903'te *Bull. Herb. Boissier*'de, diğerlerini 1902-1907, 1911 ve 1913 yıllarında *Mag. Bot. Lap.*'ta yayınlamıştır. Bu 12 makale içinde Aznavur, yeni olarak 22 tür, 3 alttür, 35 varyete, 8 altvaryete, 12 form ve 1 ucube (monstruosite) adlandırmıştır. Görülüyor ki, Aznavur en ince teferruata önem veren bir botanist gözüyle örneklerini incelemiştir. Aznavur'un İstanbul

florası ile ilgili bu 12 yayını ve bu yayınların özetleri aşağıda sıralanmıştır. Burada adı geçen türlerin bir kısmı *Flora of Turkey*'de eşanlamlığa düşürülmüş, alt kademeli taksonların büyük bir kısmı da, aynı eser tarafından makbul görülmemiştir.

Aznavur'un İstanbul florası ile ilgili yayınları (1897-1913)

1897. Note sur la flore des environs de Constantinople, *Bull.Soc.Bot. France* 44:164 - 177. ---Yeni olarak 10 tür, 5 varyete ve 3 form adlandırılmıştır. Listede toplam 439 bitki adı vardır.
1899. Nouvelle contribution à la flore des environs de Constantinople, *ibid.* 46:135-163. ---Yeni olarak 7 tür, 1 alttür, 10 varyete, 1 altvaryete adlandırılmıştır. Listede toplam 129 bitki adı vardır.
1903. Un *Symphytum* nouveau, *Bull.Herb.Boissier*, 2.série 3(7):588-589. --- Bahis konusu olan bitki *S.pseudobulbosum*' dur.
1902. Énumération d'espèces nouvelles pour la flore de Constantinople, accompagnée de quelques notes sur quelques plantes peu connues ou insuffisamment décrites qui se rencontrent à l'état spontané aux environs de cette ville, *Mag.Bot.Lap.* 1(10):292-304. --- Yeni olarak 1 alttür, 3 varyete, 1 altvaryete, 2 form ve 1 ucube (monstruosite) adlandırılmıştır. Listede toplam 24 bitki adı vardır.
1903. Énumération ... (suite), *ibid.* 2(5):137-144. ---Yeni olarak 1 tür ve 3 varyete adlandırılmıştır. Listede toplam 28 bitki adı vardır.
1904. Énumération ... (suite), *ibid.* 3(1-2):2-9. --- Yeni olarak 3 varyete ve 1 form adlandırılmıştır. Listede toplam 33 bitki adı kayıtlıdır.
1905. Énumération ... (suite), *ibid.* 4(6-7):136-143. --- Yeni olarak 1 tür ve 1 varyete adlandırılmıştır. Bunlara ilaveten listede 25 bitki adı vardır.
1906. Énumération ... (suite), *ibid.* 5(5-7):156-169. --- Yeni olarak 2 varyete adlandırılmış ve bunlara ilaveten 18 bitki kaydedilmiştir. Bu çalışma, Aznavur'un İstanbul *Platanus*' ları hakkındaki izlenimlerini içermektedir.
1911. Énumération ... (suite et fin), *ibid.* 10(1-3):10-21. --- Yeni olarak 1 varyete, 1 altvaryete ve 2 form adlandırılmıştır. Toplam 62 bitki adı kaydedilmiştir.
1907. Deux plantes nouvelles de la flore constantinopolitaine, *ibid.* 6(1-4): 7-11. --- Bahis konusu olan bitkiler *Erysimum degenianum* ve *Xeranthemum cylindraceum* subsp. *giganteum*' dur.
1911. Une graminée nouvelle de la flore constantinopolitaine, *ibid.* 10(8-10):277-278. --- Bahis konusu olan bitki *Alopecurus neglectus*'dur.
1913. Nouveaux matériaux pour la flore de Constantinople, *ibid.* 12(6-7):156-185. --- Yeni olarak 7 varyete, 3 altvaryete ve 4 form adlandırılmıştır. Toplam 179 bitki adı vardır. Çalışma, *Sherardia arvensis* türünün çeşitli varyete ve formlarının tartışmasını içermektedir.

Aznavur, topladığı örnekleri kendi tayin etmiş, bu arada Degen, Bornmüller, Post gibi botanistlerden yardım görmüştür, hatta onlarla birlikte

yayımlanmış tür adları vardır, örneğin *Thymbra sintenisii* Bornm. Et Aznav. (vol. 7:384). Bu bilginlere ve, bitkilere yakın ilgi gösteren Manissadjian, Lobry ve Tchitouny gibi tanıdıklarına yeni türler ithaf etmiştir. Bu tip türlerden birkaç örnek aşağıda verilmiştir.

- 10:54 *Erysimum degenianum* Azn.
 7:73 *Teucrium degenianum* Azn. (= *T.lamiifolium* d'Urv.)
 5:454 *Serratula bornmülleri* Azn.
 2:478 *Erodium bertramii* Azn. (= *E.hoefftianum* C.A.Meyer)
 6:23 *Campanula bertramii* Azn.
 7:542 *Thesium bertramii* Azn.
 8:353 *Merendera manissadjianii* Azn. (= *M.trigyna* (Steven ex Adam) Stapf)
 8:305 *Tulipa tchitounyi* Azn. (= *T.sylvestris* L.)
 7:413 *Salvia lobryana* Azn. (= *S.fruticosa* Miller)

A.von Degen (1866-1934), bir Macar botanisttir. J.Bornmüller (1862-1948), bir Alman botanist ve toplayıcıdır. Anadolu florası ile yakından ilgilidir. Bertram Van Dyck Post (1871-1960), İstanbul Amerikan Koleji'nde öğretmen ve hekimdir. İstanbul ve Anadolu'dan toplanmış bitkileri vardır. J.Manissadjian (1868-1942), Merzifon Anadolu Koleji'nde öğretmendir. Okulunda Merzifon, Amasya, Kastamonu, Çorum, Yozgat, Kayseri, Saimbeyli, Gaziantep bölgeleri bitkilerinden bir koleksiyon oluşturmuştur. D.Tchitouny, Van ve yakınlarından 1901-1908'de örnek toplamış ve "Herbier artistique" adını verdiği bir koleksiyon tertiplemiştir. F.X.Lobry, İstanbul'da Saint-Benoît ve Sainte-Pulchérie Fransız okullarında müdürlük yapmış bir rahiptir. Bitkilere meraklıdır ve 1891'de Aznavur'a Syra adasından örnek getirmiştir.

Aznavur, bütün gayretiyle İstanbul florası üzerinde çalışmış olmakla beraber, kendisine Anadolu'dan veya başka yerlerden getirilen koleksiyonları da incelemiş ve sonuçlarını yayımlamıştır. Bu konuda, 1902-1918 arasında, *Bull.Herb.Boissier*, *Feddes Repert.* ve *Mag.Bot.Lap.* dergilerinde yayımlanmış 7 makalesi vardır. Bunları aşağıda sunuyoruz.

Aznavur'un İstanbul dışı bitkiler ile ilgili yayınları (1902-1918)

1902. Plantes recueillies par M. F.X.Lobry dans l'île de Syra, *Mag.Bot.Lap.*, 7:1-3.
 1907. Un *Linum* nouveau d'Anatolie, *Bull.Herb.Boissier*, 2.série, 7(4):314.
 1908. Un nouveau *Merendera* d'Anatolie, *ibid.*, 8(4):248-250 et une figure.
 1912. Une plante nouvelle d'Anatolie, *Feddes Repert.* 11(21-25):397-398.
 1917. Étude sur l'Herbier Artistique Tchitouny (Plantes d'Orient), *Mag.Bot.Lap.* 16(1-12):1-37.
 1918. Excursions botaniques du Dr.B.V.D.Post au mont Ararat et aux environs de Rizé, *ibid.*, 17(1-12):1-26.
 1918. Quelques herborisations du Dr.B.V.D.Post aux environs de Konya, *ibid.*, 17(1-12):64-68.

Bu makalelerde Aznavur, Lobry'nin 1891'de Syra adasından (Ege denizindeki Oniki Adalardan biri) topladığı bitki örneklerini listelemiş; R.P.Gaudens'in 1906'da Konya'dan topladığı bir *Linum* türünü, Manissadjian'ın 1907'de Merzifon yakınından topladığı bir *Merendera* türünü ve 1908'de G.ve B. Post'un Darende'den topladıkları bir *Serratula* türünü, yeni türler olarak yayımlamış; Tchitouny'nin 1901-1908 arasında Van ve çevresinden toplayarak oluşturduğu artistik koleksiyondaki bitki örneklerini tayin etmiş; B.Post'un 1910' da Rize, Van ve Ağrı dağından, ve 1913' te Konya'dan topladığı örnekleri tayin ederek açıklamıştır.

Flora of Turkey, Tchitouny koleksiyonundan, 12'si Van'dan, 2'si Ankara'dan olmak üzere 14 örnek almıştır. Bunların arasında en yüksek örnek numarası 287 olduğuna göre, Tchitouny koleksiyonunda 300'e yakın örnek bulunduğunu söyleyebiliriz. Van örnekleri arasında onun bir tipus'u göze çarpmaktadır: *Sedum polystriatum* R.T. Clausen, 1946.

Aznavur'un, 1900 başlarında Ankara'dan örnek toplamış olan "Les Frères des Écoles Chrétiennes" ile de teması olmuştur. *Flora of Turkey*'de, biri Ankara'dan (vol.7:596), diğeri Sakız adasından (vol.7:595) toplamış oldukları iki örneğin Hb. Azn.'da saklı bulunduğu kaydı, bu hususu kanıtlamaktadır. Hb. Azn., halen Cenevre'de G (Conservatoire Botanique) içinde saklıdır.

Aznavur'un, yukarıda listelenen 19 makalesi dışında, bir çalışması daha vardır: *Prodrome de la flore de Constantinople*. Üzerinde uzun yıllar çalıştığı İstanbul bitkileri hakkında kazandığı bilgileri aksettiren bu eserini Aznavur sağlığında bastıramamıştır. 1920' deki ölümünden sonra, elyazma halindeki bu flora ile herbaryum ve belgeler, İstanbul Amerikan Koleji biyoloji öğretmeni B.Post'un aracılığı ile, bu kolejin mülkiyetine geçmiştir (Demiriz 1964, T.Baytop 2002). Bertram Post, eşi Anne Post ile birlikte, Aznavur'un müsveddelerinden faydalanarak, esere A.Post'un çizdiği renkli bitki resimlerini de ekleyerek, *La Flore du Bosphore et des environs* (Boğaziçi ve dolayları florası) adını verdiği Fransızca bir kitap yazmağa başlamıştır. B.Post ve eşi, Fransızca metni yazdıkça, yazılan kısımları Doç. Mehpare Başarman'a (1908-1993) getirmişler, M.Başarman bu kısımların Türkçesini hazırlamış ve Türkçe metin formlar halinde basılmıştır. Bu şekilde, çevirinin ilk 208 sayfası, 28x20 cm ebadında, 13 forma halinde *Boğaziçi ve Dolayları Florası* adı altında, 1946 yılında yayımlanmıştır. Bu çeviri, "İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Monografileri (Tabii İlimler Kısmı)" adını taşıyan serinin 7 nci sayısını teşkil etmektedir. Basılan kısım, sadece *Dicotyledonae* sınıfının *Sympetalae* alt sınıfına kadar erişen bölümüdür. Eser, bu şekli ile, yarım kalmış, tamamlanamamıştır. Bu kısmın başında, A.Post'un çizmiş olduğu renkli 4 bitki resmini bir sayfa üzerinde taşıyan, kuşe kağıda basılı bir levha bulunmaktadır.

Buna karşılık, Fransızca ana metin, *La Flore du Bosphore et des Environs*, (par Anne Post et Bertram Van Dyck Post) adı altında, Türkçe çeviriden daha sonraki bir tarihte, 1960 yılında, gene 28x20 sm ebadında, 2 cilt ve 288 +315 sayfa (indeks, kısaltmalar listesi ve önsöz dışında), ve her ciltten 400 adet olarak, İstanbul'da Çitiris Biraderler Matbaası'nda basılmıştır. Ancak kitap satışa çıkarılamamıştır ve stokun akıbetinin ne olduğu bilinmemektedir. T.Baytop, Ağustos 1981'de, bu kitabın bazı formlarının Cenevre'de Conservatoire Botanique'in Kitaplığında mevcut olduğunu öğrenmiş, İstanbul'da arayıp bulduğu basılı formlara, kendinde eksik olan formların Cenevre'den temin ettiği fotokopilerini eklemiş, Cenevre'de eksik olan formların fotokopilerini oraya göndermiş, ve bu şekilde halen biri kendinde, biri de Conservatoire Botanique Kitaplığında bulunan iki ciltlik iki nüsha oluşturmaya muvaffak olmuştur (T.Baytop 2002, A.Baytop 2004, Burdet 1982, Demiriz 1964).

Kitabın Türkçe'ye çeviri işlemi sona ermeden, Post çifti Cenevre'ye gitmiş, Aznavur'un koleksiyonunu ve diğer belgelerini beraberinde götürmüş ve İsviçre'ye yerleşmiştir. Aznavur'a ait koleksiyon ve dokümanlar, halen Cenevre'de Conservatoire Botanique'te (G) saklıdır. Bu koleksiyon, Edinburgh'ta P.H.Davis'in vaktiyle yürüttüğü Flora of Turkey projesinin gelişme süresinde Edinburgh'da kalmış olsa bile, işi bittikten sonra Cenevre'ye iade edilmiştir.

Kayıtlara göre, İstanbul'da Avusturya Lisesi'nde 400 kadar (T.Baytop 2002) ve Saint-Benoît Fransız Lisesi'nde 500 kadar (Demiriz 1964) Aznavur örneği vardır. Lanjouw ve Stafleu (1954), Aznavur'un örneklerini barındıran dış ülke herbaryumlarını şu şekilde sıralamıştır: BP (Budapest, Hungary), G (Cenevre, İsviçre), GB (Göteborg, İsveç), GH (Gray herbarium, Massachussets, U.S.A.), LY (Lyon, Fransa), MANCH (Manchester, İngiltere), NH (Durban, Güney Afrika), W (Viyana, Avusturya). Aynı yazarlar (1954), Aznavur'un original koleksiyonunun Rumelihisar'daki (İstanbul) Robert Kolej'in herbaryumunda saklı olduğunu yazmış olmakla beraber, bugün bu durum doğru değildir. Aznavur'un original koleksiyonu halen Cenevre'deki G'de saklıdır.

Aznavur'a atfedilmiş bir cins adı yoktur, fakat buna karşılık tür ve varyete adlarında, niteleyici olarak onun adına rastlamaktayız. Bugün statüsünü korumuş olan ve Aznavur'a atfedilmiş bulunan türlerden birkaçını aşağıda veriyoruz.

5:458 *Serratula aznavouriana* Bornm., 1906.

5:809 *Taraxacum aznavourii* van Soest, 1968.

7:141 *Lamium purpureum* L.var.*aznavourii* Gand.ex Azn.,1899.

7:365 *Thymus aznavourii* Velen.,1904.

11:41 *Erysimum aznavourii* Polatschek, 1994.

Kaynaklar

- Baytop,A. 1961. G.V.Aznavur ve İstanbul florası, *Türk Biyoloji Dergisi* 11(3):87-95.
- Baytop,A. 2004. *Türkiye'de Botanik Tarihi Araştırmaları*, TÜBİTAK Yayınları, Akademik Dizi 3, Ankara, s.321.
- Baytop,T. 2002. *İstanbul Florası Araştırmaları*, Eren Yayıncılık, İstanbul, s.20-22 ve s.63-73. Resimler s.40-43 ve 56-57.
- Burdet,H.M. 1882. La flore du Bosphore de B.V.D.Post et A.Post ou de G.V.Aznavour, *Candollea* 37(2):596.
- Davis,P.H.(ed.). 1965-1985. *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*, vols. 1-9, Edinburgh.
- Davis,P.H. et al. (eds.). 1988. *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*, vol.10, First Supplement, Edinburgh.
- Demiriz,H. 1964. Jorj Vensan Aznavur,1861-1920. Hayatı ve İstanbul florasına hizmeti, *Türk Biyoloji Dergisi* 14(2):49-64.
- Etker, Ş. 2009-2010. Ormancılık ve Ziraat Okulları için İlm-i Nebatat: Mıgırdıç Hekimyan, 1880 ve Apraham Allahverdi (Hüdaverdi), 1911-1913, *Osmanlı Bilimi Araştırmaları* XI (1-2): 305-319.
- Güner,A. et al. (eds.). 2000. *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*, vol.11, Second Supplement, Edinburgh.
- Lanjouw,J., Stafleu, F.A. 1954. *Index Herbariorum, Part II(1): Collectors*, Utrecht, s.46.

G.V.Aznavour (1861-1920), his Plant Collection and his Publications

Georges Vincent Aznavour (1861-1920) was an amateur botanist who lived in Istanbul. From 1885 on, he has collected plant specimens from Istanbul and its vicinities. He produced a rich collection. He identified his specimens and published them between 1897 and 1913 in 12 articles written in French in 3 European botanical journals. His collection is in Geneva (G). It has been of great use to P.H.Davis (1918-1992) and his collaborators, who were preparing in Edinburgh the *Flora of Turkey and the East Aegean Islands* (1965-1988). In this *Flora* are cited 1601 specimens of Aznavour (shortly 1600). Are included in this number, 32 type specimens collected by Aznavour, cited as types, syntypes or lectotypes, which represent 20 new taxa. The original collection of Aznavour is said to comprise 15.000 or 25.000 specimens.

Based on his Istanbul collection, Aznavour has prepared a flora he named *Prodrome de la Flore de Constantinople*. But he had not the opportunity to let the manuscript be printed. Some years after his death, through the intermediary of Dr.Bertram Post, teacher in the American College of Istanbul, the college became possessor of all the documents belonging to Aznavour, including the

plant collection and the manuscript. Using this manuscript as base, and assisted by his wife, B.Post prepared *La Flore du Bosphore et des Environs* and printed it in sheets of 16 pages. The first sheets were translated in Turkish by Doç.Mehpare Başarman and published by the Istanbul University. But neither the Turkish version has been completed nor the published French sheets have gone out of the printing house.

Although Aznavour has intensively concentrated his researches on the flora of Istanbul, he has not neglected examining the plant collections brought to him from Anatolia or from somewhere else. He published in French the results of these examinations between 1902 and 1918, in 7 articles and in 3 European journals.

When naming a new taxa, Aznavour has dedicated them to the botanists who have payed interest to his researches, as A.Degen, J.Bornmüller, B.Post. Botanists who where describing his new plants, have honoured him by using his name in the binomial's epithets.

Aznavour is born in Istanbul. He died in Istanbul. His grave is in the Catholic Armenian Cemetery at Mecidiyeköy (Istanbul). He was not married.

Key words: Flora of Istanbul, floristic publications, collectors, G.V.Aznavour, history of botany.

J.V.Aznavur (1861-1920), İstanbul Bitkileri Koleksiyonu ve Yayınları

Jorj Vensan Aznavur (1861-1920), Istanbulu bir amatör botanisttir. 1885 yılından itibaren, İstanbul ve yakınlarından bitki örnekleri toplamış, zengin bir İstanbul bitkileri koleksiyonu oluşturmuş, topladığı örnekleri tayin ederek, onları 1897-1913 arasında 3 Avrupa dergisinde Fransızca dilde, 12 makale halinde yayımlamıştır. Koleksiyonu Cenevre'de (G) saklıdır. Edinburgh'da *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*'ı (1965-1988) hazırlarken, P.H.Davis (1918-1992) ve çalışma arkadaşları, bu koleksiyondan yararlanmışlardır. Bu eserde Aznavur'un 1601 (kısaca 1600) örneğinin kaydını saydık. Bunlardan 32' si tip, sintip, lektotip durumundadır ve 20 yeni türe tekabül etmektedir. Aznavur'un orijinal koleksiyonunun 15.000 veya 20.000 örnek içerdiği söylenmektedir.

Aznavur, İstanbul koleksiyonuna dayanarak *Prodrome de la Flore de Constantinople* adlı bir kitap hazırlamış, fakat sağlığında onu bastıramamıştır. Ölümünden bir müddet sonra, müsveddeler Bertram Post'un eline geçmiş, B.Post ve eşi Anne Post, bu müsveddelere dayanarak, *La Flore du Bosphore et des environs* adlı bir kitap tertip etmişler ve onu formalar halinde İstanbul'da bastırmışlardır. Hatta bu kitabın ilk formları Doç. Mehpare Başarman

tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve Türkçe çeviri İstanbul Üniversitesi tarafından bastırılmıştır. Ancak Türkçe formalar tamamlanamadığı gibi, Fransızca formalar da matbaadan dışarı çıkamamıştır.

Aznavur bütün gayretini İstanbul florasına vermiş olmakla beraber, kendisine Anadolu'dan veya başka yerlerden getirilen bitkileri de incelemiş ve sonuçlarını 1902-1918 yılları arasında 7 makale içinde, 3 Avrupa dergisinde Fransızca dilde yayımlamıştır.

Aznavur'un adlandırdığı türler arasında, A.Degen, J.Bornmüller, B.Post gibi çalışmalarına ilgi gösteren botanistlere atfedilmiş türler vardır. Diğer botanistler de, onun örneklerini adlandırırken, epitetlerde onun adını kullanmışlardır.

Aznavur İstanbul'da doğmuş ve İstanbul'da ölmüştür. Kabri, İstanbul'da Mecidiyeköy'de Katolik Ermeni Mezarlığı'ndadır.

Anahtar sözcükler: İstanbul florası, floristik yayınlar, toplayıcılar, J.V.Aznavur, botanik tarihi.